

מסורת הש"ס

(א) שנת קמ"ט, (ב) רש"י מ"ז, (ג) תוספתא דהלכות פסחים, (ד) ב"ק מה, ע"ש לקמן י: ע"ש, (ה) ק: ע"ש דף ק, ע"ש, (ו) פסחים ב' (ט"ז), עירובין כ: ברכות מה, ט' (וכח"ש שני"ג) אר"ח וביט"ו לו לבב סנהדרין, (ז) ע"ש ענין לבל ק"ן.

תורה אור השלם

1 למנות קיימן קן דודע וקבא
ללב חקקנה: תהלים צ ב

גיליון הש"ס

גברא אבר ר"ג ד' אמות ב', מימיו פ"ב מהל' שמיט' שם וזכבם עדיף מנביא, ע"י יוסטלמי פ"ח דנדרתא עלה דמתניתין בשל"ה בענין כל עלט יטו ויקחלו: שם שנסמך ונביא ללב הכהן, עיין רש"י שבת דף קט ע"ג ד"ה ונבנינא: תוס' ד"ה פ"ין ב' בקרבן זה קרב חתום, עיין לקמן דף ק' קרב חס' ד"ה וזמן:

הנהגות הב"ח

(א) גמ' משום דרזי יהודה אמר רב דלמחר גמ' יהודה אמר רב מלך: (ג) רש"י ד"ה הני מילי וכו' של ראשית המבואות הסמוכות להר"ר: (ג) ר"ה א' וימא דזרעא וכו' בשעת ניזיר ואי האי בי רדו יומא דקאמרת ביומא דזרעא קאמרת מרי יומא כרנא לא הו: (ו) ד"ה הכי קאמרי וכו' לא טענה ספ"ר וזמ"ה ונביא יס לו לבב סנהדרין: (ז) תוס' ד"ה פ"ר וכו' אכל מת בעלמא פסיו: (ו) בא"ד טפח בכל אחד ובשולא פ"ק: (א) בא"ד פ"ה דלמאס א"ה קביר: (א) ד"ה ולא פליגי וכו' שפיר לטווח נ"י מלך קבין ראע"ש שלא היה בו דין חרישת וכו' ראוי היה לטרוחא אכל בלחריה דמ"ק וכו' פסחות מ"י קבין וזשעא האי נ"י צבאל נ"י: (ע) ד"ה ואי בעית אימא דר"ה אי בעית אימא דר"ה: ד"ה דוולא וכו' הוה ליה למבעי צבאל מלך: (ז) ד"ה אמר וכו' סוף מותין אלד נ"י:

מוסף לספוחות

א. שיותר נח לפתוחו מכאן יותר משאר הכתלים שלא נפתח שם מעולם ושחיבתו ליה נאכילו הוא פתוח ונתן נפתח א' מהם הוא טמא וכולן שחרין, שעי"ק.
ב. [ו]כדין בית שיש לו פתחים הרבה, ויעי"ל. ג. כי הכא וקבנוה לאחלה בחילוקי.
ד. לומר זכריהם אנו נביא לבד מה היה בדעתו וכמה בחילוקי להקנות. ר"י מנ"ש.

רבינו גרשום

מעכבין אלא שלא פרץ את פצימיו הואיל שאין נפוצין חוקה יט לפותחו: אינו מטמא כל סביביו. אם היה מת בבית אצ"ש ששתום הוא הואיל ואלא פרץ את פצימיו אינו מטמא כל סביביו דבית ב' אמות קביר דאיכא לימירי הואיל שלא עקר הפצימין ולא תתמו לגמרי באותו תחת ופתח וירוצאו אבל פרץ את פצימיו וסתמו מהכל מטמא כל סביביו ויש לו דין קבר הואיל וסתום כמל עדדיו קביר דטומאה בקרעת וירוצא דליכא לימירי מן חצי פצימיו: ענין שאר חרץ פרץ את פצימיו כלומר היה סתום

בית סתום. שהיה לו פתח לחצר וסתמו: **יש לו ד' אמות**. צלחוקת החצר אם באלו חלוקו כאליו הוא פתוח: **אינו מטמא סביביו**. אלא כנגד הפתח אם מת בצרכו: **פרץ אם פליגיו**. הרי הוא כקבר וחכמים טימאו את קציבות הקבר ד' אמות כדי שלא יקרבו עושי טהרות עד הקבר ויהאילו ולא לדעמיהו: **לעיר אחרת**.

לדך עיר אחרת: ונקשו בני פטרי. שהמבואות צה לסותמן מאחריהם: **בני אוספ העיר**. האחרת מעבדן עליהן שכבר הוחזקו לקצר דרכן דרך אופן המבואות: **בני רה"ר מעבדן עליהן**. משום כדי דחקו בני רה"ר מתחלקין לתוך המבואות: **הני מילי**. תוך ד' אמות של (א) ראש המבוי הסמוכות לבני רה"ר מעבדן מלהעמיד דלתות לשם: **דרה"ר דמו**. לענין ספק טומאה צרה"ר: ולא ה"ל. שאפי' ראו להעמידם לפנים מד' אמות מעבדן עליהן: **בי רדו יומא**. בית חרישת יוס אחד לזה וכן לזה לא תחרוש מתרגמינן לא תרדי (דברים ו) ה"ג **בי רדו יומא מאי אי יומא זרעא טרי יומא כרנא לא הו ואי יומא כרנא יומא דזרעא לא הו אי בעית אימא יומא דזרעא צאתה דכריז וטני ואי בעית אימא יומא דכרנא ונאחדורי: אי יומא דזרעא**. בשעת הזרע הוא נוח לחרוש שכבר נחרשת בשעת (א) הניר: **טרי יומי כרנא לא הו**. כלומר בשעת הניר יאכלן ישכור שזורים אין זו כדי מלאכת צ' ימים ויש זו יותר מכדי מלאכת יוס אחד: **ואי ציומא כרנא**. של שעת הניר קאמרת לא הו יומא דזרעא והיאך ישכור שזורים בשעת הזרע: **אי בעית אימא יומא דזרעא**. ודקא קשיא לך **טרי יומי כרנא לא הו** צאתה דכריז וטנו בשעת הניר איכא ציומא דזרעא **טרי יומי כרנא**: ואי בעית אימא **יומא כרנא**. ודקאמרת לא הו יומא דזרעא צהדורי עסקינן שארץ קשה ויש צה מעלות ומורדות ויש טורה בשעת הזרע כשעת הניר: לישנא אחריתא איפכא גרסינן ואי בעית אימא **יומא דכרנא**. ודקשי' לך **יומא דזרעא לא הו** צאתה דכריז וטני בשעת הזרע אמת קולת לזרעה וואמת לאחרי הוציאה לכסות הזרע' ואי בעית אימא **יומא זרעא** ודקאמר' **טרי יומי כרנא לא הו** צהדורי עסקינן שיש טוחה גדול בשעת הניר ויומא זרעא הו **טרי יומי כרנא** ולשון זה הגון: **דוולא**. אם יש לכן צור שממנו משקין שדה: **בי דלו יומא**. ע"ש שיהא צו כדי להשקות שדה כדי פעולת יוס לזה וכדי פעולת יוס לזה משום שזר פועל: **פרדיסא**. כרם: **ג' קנין**. לכל אחד לפי חשבון סתמים כחצר המשכן: **אין אלו אלא דברי נציאות**. בלא טעם: **אוליפא**. כל י"ב גפנים

קרי אוליפא: דרפיס. עודר: **יטלה נצואה נו'**. משום דלמחר ליה לעיל אין אלו אוליפא דברי נציאות שקרל דברי חכמים נצואה נקט לזה להא מילתא: **אטו הסם לזה נציא הוא**. וכו' אין חכם רח"ו דכרי רח"ו נציא דקאמר מרי יטלה מן הנביאים וניתנה לחכמים מכלל דמעיקרא לא היתה נצואה לחכמים: **הכי קאמר אע"פ שניטלה מן הנביאים**. שאינם חכמים מן חכמים לא יטלה (ו) ונביאים יש להן לבב חכמה: **סדע**. שלא יטלה מן חכמים: משמיה

שנחרצ לא הוה להו טעם ציאה לעוצרי עצירה הא מפיק ליה מדכתיב מים גנוזים ימתקו (משלי ט) **דפרץין הכא וי"ל דאיכא לשנויי התם כדמשני הכא ינטל טעם ציאה ומעוצרי עצירה לא ינטלה ולא חש להקשות בכל מקום: ונ"ע** חס' גטיין עב. ד"ה ומשום וכו').

בזריעא ודקשיא לך לא הו תרי יומי כרבא להאי לישנא. לעולם איכא תרי יומי בהדורי ארץ טרשיים היא ובתחלה היא קשה הרבה דכל מה שחורש ב' ימים תיכף לקצירה יכול לחרוש ביום אחד דזריעא וכו"ך קבלת' א"י מ' אב"י לרש"י ורש"י ארש"י. היכא דמי אי בי רדו יומא דזריעא שבין ורע"ב ארץ ארצא מחזיקה סביב הקבר ואיכא פתח שזרכיין בימות החמה חורשין אותה בימות הגשמים סמוך (וירע"ך) לפי שתהא נוחה לזרוע ואז צריך יום אחד למלאכה לפועל אחד בין חרישה בין ורע"ב אפילו הכי ליכא יומא כרבא יום חמה כי אורכין ורומשנין ביתור ובט' שעות בימים ויכול הפועל לחרושה לתקנה כל הצורך ונמצא שפסידים בעל השדה מט' שעות ולמעלה ואי בי רדו יומא כרבא כדכריבה ראשונה יש מלאכה לפועל אחד לחרוש בימות החמה כל היום כולו אפי' הכי לא הו תרי יומי בורעא כלומר בין ורע"ב ובין חרישה בדפחות מט' ימים בימות הגשמים יכול לחרושה פעם אחת לזרעה נמצא שמפסידו יום ולמעלה לפי שאין פועל משיכר עצמו לתצאין. איבעית אימא דאיכא בי רדו יומא זרעא ודקא קשיא לך לא הו יומא כרבא דאי איכא יומא כרבא שלם ללא קא מפסידו אלא מידי דכרבא ביום אחד זמנא חזיא והדר גמי זמנא אחרייתא משום דכריבה דהא לא קא הו ארעא נחא מתחת דהדשא אתן כריבות הללו איכא פעולה ליום ארצא ואיבעית אימא דאיכא בי רדו יומא כרבא ודקא קשיא לך לא הו תרי יומי בורעא דאי איכא תרי יומי שלמינן משום דהדיא ארעא בהדרי כלומר שדה קשה הוא וארץ חריש וטרשיים היא ובימות החמה שיהא חרוש הוא צריך לחרוש יום אחד שלם מתחת קשיות שבה ועכשיו בימות הגשמים חזרות לקשיותה וצריך לחרושה כדי שתהא נוחה לזרוע ובין חרישה וורע"ב צריך שני ימים מפני כי הימים קטנים הן. ל"א מוג'ה בספרים וד"ה לזא. כי רדו יומא בוריעה לא הו תרי יומי כרבא ואי בי רדו יומא כרבא לא הו תרי יומא לזרעה והכי מפרש לא אי צריך יום אחד בין חרישה לזרעה בימות הגשמים לא צריך תרי יומא לכרבא דפחות מב' ימים יכול לכורבה פעם ראשונה (ג) קשה קרקע וצריך ליום אחד של חרישה וורע"ב יותר מיום אחד של

השוותפין פרק ראשון בבא בתרא

יב.

פרץ' פצימיו מטמא כ"ל סביביו. פי' הקוטר' כל קציביו ד' אמות כקצר ואין נראה לר' שמשון כיון דמסיימי מחילות וליכא למיחש שמא יעלה על הצית ויהאיל עליו לית לן למימר שטימא ד' אמות קציביו כדמוכח צפ' משום מלחמה (פטוה דף מד). גבי חצר הקצר העומד בתוכה

טעור ה"מ חצר הקצר דמסיימי מחיליו אכל (א) בעלמא תפיס לך נראה לו לפרש כגון שיש וזין הרצב צולטין מן הצית מכל ד' ויש צהן פותח טפח (א) לכל אחד ובשלא פרץ פלימייו אף על פי שסתמו אינו מטמא תחת השאר וזין שסתמו של מת עומד לזאת דרך פתח^א אכל אם פרץ פלימייו וחזר ובזנאן כשאר כותל ואין כאן פתח כלל מטמא כל קציביו דכל ז' וזין אירכא לספוקי דשמא דרך תחת אמות ז' ילא מן הצית^ב ויש לישב פי' הקוטרס דצית גמי לא מסיימי מחילתא דלע"ג דליכא למיחש שמא יעלה על הצית מי"מ איכא למיחש שמא יגע צכתי"ל דקצר מטמא צמגע אפי' מן הלך כדמוכח בספרי צפרשת פרה דלומה^א (א) קצר זה קצר סמוס וא' אינו אלא פתוח אמרת ק"ו ומה אלא שהוא מקבל טומאה אינו מטמא מכל הצדדין כשהוא פתוח הקצר שאינו מקבל טומאה אינו דין שלא יטמא מכל הצדדין כשהוא פתוח משמע דכשהוא סמוס מטמא אף צנוגע זו מן הדל: **מצר** שהחזיקו בו רבים אסור פֿלקקלָו. היינו כשהחזיקו צרשות^א אכל א' צאלן להחזיק שלא צרשות יש למחות צידס ולנקוט פירא וליתניז כדמוכח בהמנחת (צ"ק דף קח. וסס): **ול"א פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה**. פי' ר"י צ"ר מרדכי

דנאחריה דרבי יהודה היה קרקע חשוב וטוב ויהא חשוב לטרוח צתעשה חצלי קצין (א) אכל צלחריה דמנא קמא לא היה קרקע טוב כל כך שיהיה חשוב לטרוח צפחות מתעשה קצין ואף על פי שלא היה זו כדי חרישת יוס רח"ו היה לטרוח ושחמא צעי צבצבל מאי שאין הקרקע טוב כל כך ואינו רח"ו כשיעור השנוי צמנשתניו: ה"ג ר"ס (א) **בעית אימא כרבא וזרעא ובהדורי**. פירוש בית חרישת יוס וספיז הו יומא לזרעא דכשיצא לזרעה חורש וצחיזרתו עוד מושך המחרשה על הקרקע חורע וזה צהדורי: **וא"י בעית אימא יומא דזרעא**. ודקאמרת לא הו תרי יומי כרנא כריז יומא פלגא והדר תמי כרנא ע"כ דלסיים יומא:

דוול"א פ"ח ארץ שמשקין אותה (א) צדלי לכל אחד ארץ שדולין לה יוס אחד וקשה לר"י דל"כ הוה ליה (א) למיתני צבצבל מאי כדעבי צאיך ע"כ נראה כפ"ה: **א"ר יוס א' אלא אלא דברי נביאות**. לא לשנא

קאמר אלא כלומר שאומר בלא טעם^א דכי האי גוונא צבוק (א) (אלו) מומין (בסויות דף מה. וסס ד"ה עש) וצבי ימרת שאין צ"ל כיפור מטמא צנוגע ונמצא אכל לא צהאל וקאמר ע"כ דצריך לזכרי נציאות מן נפשא אי אצר הוא ליטמא צהאל ואי לא אצר הוא לא ליטמא כלל וכן י"ל צבוק פ' כילד מעבדן (עירובין דף ס: וסס ד"ה און): **אמ"ר חכם לאו נביא הוא**. ואי"ס צפ' בן סורר (סנהדרין דף עה). דקאמר משחזר צהמ"ק ינטל טעם ציאה וימתן לעוצרי עצירה תקשי ליה נמי אטו קודם חש להקשות בכל מקום: ונ"ע חס' גטיין עב. ד"ה ומשום וכו').

בזריעא ודקשיא לך לא הו תרי יומי כרבא להאי לישנא. לעולם איכא תרי יומי בהדורי ארץ טרשיים היא ובתחלה היא קשה הרבה דכל מה שחורש ב' ימים תיכף לקצירה יכול לחרוש ביום אחד דזריעא וכו"ך קבלת' א"י מ' אב"י לרש"י ורש"י ארש"י. היכא דמי אי בי רדו יומא דזריעא שבין ורע"ב ארץ ארצא מחזיקה סביב הקבר ואיכא פתח שזרכיין בימות החמה חורשין אותה בימות הגשמים סמוך (וירע"ך) לפי שתהא נוחה לזרוע ואז צריך יום אחד למלאכה לפועל אחד בין חרישה בין ורע"ב אפילו הכי ליכא יומא כרבא יום חמה כי אורכין ורומשנין ביתור ובט' שעות בימים ויכול הפועל לחרושה לתקנה כל הצורך ונמצא שפסידים בעל השדה מט' שעות ולמעלה ואי בי רדו יומא כרבא כדכריבה ראשונה יש מלאכה לפועל אחד לחרוש בימות החמה כל היום כולו אפי' הכי לא הו תרי יומי בורעא כלומר בין ורע"ב ובין חרישה בדפחות מט' ימים בימות הגשמים יכול לחרושה פעם אחת לזרעה נמצא שמפסידו יום ולמעלה לפי שאין פועל משיכר עצמו לתצאין. איבעית אימא דאיכא בי רדו יומא זרעא ודקא קשיא לך לא הו יומא כרבא דאי איכא יומא כרבא שלם ללא קא מפסידו אלא מידי דכרבא ביום אחד זמנא חזיא והדר גמי זמנא אחרייתא משום דכריבה דהא לא קא הו ארעא נחא מתחת דהדשא אתן כריבות הללו איכא פעולה ליום ארצא ואיבעית אימא דאיכא בי רדו יומא כרבא ודקא קשיא לך לא הו תרי יומי בורעא דאי איכא תרי יומי שלמינן משום דהדיא ארעא בהדרי כלומר שדה קשה הוא וארץ חריש וטרשיים היא ובימות החמה שיהא חרוש הוא צריך לחרוש יום אחד שלם מתחת קשיות שבה ועכשיו בימות הגשמים חזרות לקשיותה וצריך לחרושה כדי שתהא נוחה לזרוע ובין חרישה וורע"ב צריך שני ימים מפני כי הימים קטנים הן. ל"א מוג'ה בספרים וד"ה לזא. כי רדו יומא בוריעה לא הו תרי יומי כרבא ואי בי רדו יומא כרבא לא הו תרי יומא לזרעה והכי מפרש לא אי צריך יום אחד בין חרישה לזרעה בימות הגשמים לא צריך תרי יומא לכרבא דפחות מב' ימים יכול לכורבה פעם ראשונה (ג) קשה קרקע וצריך ליום אחד של חרישה וורע"ב יותר מיום אחד של

עין משפט ונר מצוה

קבא א מ"י פ"ב מהל' שמיטס הל' א סמג עשין פכ טוש"ע ח"מ סי' קטע ספק י: קי ב מ"י פ"י מהל' טומאה מת ב' א סמג עשין רלח: קיא ג ד טוש"ע ח"מ סי' קסג ספק ב:

קרב ה מ"י פ"ג מהל' נזקי ממון הל' ד סמג עשין סה טוש"ע ח"מ סי' שטו בהג"ה וס' חזי ספק ב: קי ו ד מ"י פ"ה מהל' שמיטס סמג עשין פכ טוש"ע ח"מ סי' קסג ספי א: קיד ח ה מ"י פ"א מהל' שמי' הל' ד סמג שס טוש"ע ח"מ סי' קעא ספק ג:

מוסף רש"י

חובא בעבוד קודם

רבינו גרשום (המשך)

חורשין אותה ביום זריעה ואחריו היום אין חורש הפועל אלא ט' שעות וב' שעות זרע בעל הבית מה שפועל חורש בט' שעות והכי מנהג ועכשיו בעי' בעל מגורא באיזו חרישת פעולת יום יום זריעה דאינו אלא ט' שעות לא הו יומא כרבא כלומר שחזרו ומשכיר ביום קציר לא הוה פעולת יום שלם בחרישה דלאחר קצירה דבט' שעות תפלים פעולתו ונמצא יושב ובטל ג' שעות ונמצא שפסיד בעל הבית ואם בי רדו יומא כרבא כלומר אם מאוחה חרישה אמרת דחורשין תיכף לקצירה כל היום לא הו תרי יומא דזרעא כלומר אין שם פעולת חרישת ב' ימים של יום זריעה שבימים חרישה תיכף לקצירה חזרש כל י"ב שעות וא' תאמר באותו יום חרישה אמרי דהיינו פעולת יום שלם כשיכא לאותה חרישה של זריעה לא ימים שם פעולת ב' ימים כי ביום זריעה הוא חורש ט' שעות ולא ישרא לפעולת מחזרת אלא פעולת ב' שעות ונמצא פועל יושב ט' שעות ופסידים בעה"כ שצריך לזשוכור ביום שלא ירצה פועל להשכיר עצמו למחזרת היום. איבעית אימ' יומא זרעא. ודקא קשיא לך לא הו יומא כרבא: דכריז ובני. שחורש באותו יום שתיכף לקצירה עפמיים מה שחורש בט' שעות חזר ושנהג ב' שעות והוה שוה בשוה: איבעית אימא יומא כרבא. ודקא קשיא לך לא הו תרי יומא זרעא. לעולם איכא תרי יומי זרעא: בהדורי. שחורין קשה דאי סלעים וטרשין היא ומה שפועל חורש ביום אחד תיכף לקצירה חזרות ותתקשה וצריך לחרושה בה פעולת ב' ימים דזריעה מתחת הקשיות שמתקשה אחר חרישת קצירה. ול"א. מוגה בספרים היכי דמי אי בי רדו ורע"ב לא הו תרי יומי כרבא. בהאי לישנא משמע דט' שעות חורש הפועל בבתי ט' שעות זרים זריעה מכלולה יומא דכרבא דכבר רכיכא ארעא דחורשה כבר חדא זימנא ודכי קאמר לא הו יומא כרבא דטפי הו יומא כרבא דטפי מיומא הו אבל לא הו פעולת תרי יומי ואי בי רדו יומא כרבא להאי לישנא לא הו יומא זרע דכל שחורש ביום כרבא יכול לחרוש ביום זריעה בפחות מב' שעות כדאמר בהאי לישנא נדיחא לחורש ביום זריעה מתיכף לקצירה. איבעית אימא כדכרבא ודקא קשיא לך לא הו יומא דזרעא לעולם הו דאע"ג נדיחא לחורש חרישה באותו יום זריעה עפמיים. ואיבעית אימא

^[1] צ"ל צמזיו הסמוך להר"ר כה"ר דמי. (א) צ"ל שסאקרקע קשה